บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เริ่มจัดการศึกษาในระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมปีที่ 6 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2523 เป็นต้นมา โดยรับผิดชอบจัดการศึกษาโรงเรียน จำนวน 30,389 โรง มีบุคลากรจำนวน 320,714 มีนักเรียนจำนวน 6,489,285 คน การจัดการศึกษาได้พัฒนามาเป็นลำดับ ในด้านโครงสร้างการบริหาร และพัฒนาทางด้านวิชาการ จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเรียนเพิ่มขึ้น จำนวน 30,789 โรง บุคลากรจำนวน 400,654 คน นักเรียนจำนวน 6,729,817 คน และจากการประเมินผลการจัดการศึกษาทั้งประเทศพบว่า ในภาพรวมการศึกษาได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้รับนโยบายให้ดำเนินโครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้น โดยเปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวนจังหวัดละ 1-3 โรงเรียน รวม 119 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล 115 อำเภอ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 5)

เนื่องจากการจัดให้ดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของสังคมกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น จึงจำเป็นจะต้องพัฒนาเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาพื้นฐานสูงสุดใน

ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระบบการศึกษายังต่ำมากคือประมาณร้อยละ 44.98 ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 9 ปี อีกประการหนึ่งนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11-12 ปี เด็กวัยดังกล่าวไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ตามกฎหมายที่กำหนด ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีคุณภาพ มีการศึกษาอย่างต่ำระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้นความรู้พื้นฐานเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 17)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติในการประชุม เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 โดยเห็นชอบในหลักการให้ขยายโอกาสทางการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา โดยประกาศในท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป ทั้งนี้โดยให้มีการแก้ไขแผนการศึกษาชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และในระยะดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินโครงการนำร่องโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และให้ใช้งบประมาณที่ได้รับตามปกติได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2533 : 1)

สำหรับปัญหาอุปสรรคจากการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ของกองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีปัญหาในการเรียนการสอนคล้ายคลึงกันในด้านความไม่พร้อมของอาคารสถานที่ จำนวนครู และวิชาเอกที่ครูไม่ถนัดและต้องจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูโรงเรียนประถมศึกษาที่สอนตามหลักสูตรปรับปรุง มีความรู้ความเข้าใจหลักการของหลักสูตรไม่พอและไม่มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนเน้นทักษะกระบวนการและการวัดผลประเมินผล ส่วนบรรจบ ค่ำคูณ (2532 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ครูอาจารย์ไม่เข้าใจโครงการและไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการทำงาน การทำแผนและแผนปฏิบัติการโครงการ ครูอาจารย์ไม่ผลิตสื่อการสอน นักเรียนออกกลางคันและการติดต่อประสานงานของโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาอยู่ ในเรื่องเดียวกันนี้ ศิริพร จุลบท (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยพบว่า

การจัดการเรียนการสอนยังมีปัญหา ได้แก่ ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดพาหนะและบุคลากรในการนิเทศติดตามผลการเรียนนอกโรงเรียน สำหรับประเสริฐ บุญท้าว (2533 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าโรงเรียนโครงการขยายโอกาส มีปัญหาหลายประการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดวิชาเลือกเสรี การบริหารวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน

ด้วยเหตุผลและปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนางานของโรงเรียนโครงการขยายโอกาสและสถาบันทางการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในงานด้านวิชาการ งานด้านกิจการนักเรียน งานด้านบุคลากร งานด้านธุรการและการเงิน งานด้านอาคารสถานที่ และงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ระหว่างผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน

4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดที่ต่างกัน

5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยมีดังนี้

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความแตกต่างกัน

3. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ที่ปฏิบัติงานอยู่คนละจังหวัด มีความแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 จะได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

2. ทำให้ทราบสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 จะได้ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ทำให้ได้ข้อมูลและแนวความคิดสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานำไปใช้ประกอบการวางแผนการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

4. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับผู้สนใจ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2537

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ขนาดของโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ขนาด

2.1.1.1 ขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน)

2.1.1.2 ขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)

2.1.2 จังหวัด มี 4 จังหวัด

2.1.2.1 จังหวัดยะลา

2.1.2.2 จังหวัดปัตตานี

2.1.2.3 จังหวัดนราธิวาส

2.1.2.4 จังหวัดสตูล

2.1.3 ประสบการณ์ แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

2.1.3.1 ตั้งแต่ 1-10 ปี

2.1.3.2 มากกว่า 10 ปี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามขอบข่ายงาน 6 ด้านดังนี้

2.2.1 งานด้านวิชาการ

2.2.2 งานด้านกิจการนักเรียน

2.2.3 งานด้านบุคลากร

2.2.4 งานด้านธุรการและการเงิน

2.2.5 งานด้านอาคารสถานที่

2.2.6 งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์สำหรับการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนด้านงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคาร-สถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จนผลงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. งานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับ งานด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน งานส่งเสริมการสอน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

3. งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งมวลยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น

4. งานบุคลากร หมายถึง การกำหนดความต้องการบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากรและการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร

5. งานธุรการและการเงิน หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการติดตามผลเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงาน งานงบประมาณ งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี

6. งานอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินการตามแผน และการติดตามผลการดำเนินงานเกี่ยวกับอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์

7. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนกับชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนและพัฒนาชุมชน

8. โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่รับและจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

9. โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน และตั้งอยู่ในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล

10. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ที่ได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

11. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ความใหญ่เล็กของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

12. ประสบการณ์ในตำแหน่ง หมายถึง จำนวนปีที่บุคคลได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่งด้วย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มอายุ 5-10 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป